

Pregled stanja i perspektiva razvoja hrvatskoga maslinarstva

Status overview and prospects of olive growing in Croatia

J. Gugić, M. Tratnik, F. Strikić, M. Gugić, P. Kursan

SAŽETAK

Cilj rada bio je deskriptivno analizirati stanje proizvodnih i preradbenih kapaciteta hrvatskoga maslinarstva, tržište i potrošnju proizvoda od masline, vanjskotrgovinsku razmjenu, kao i institucionalni i zakonodavni okvir hrvatskoga maslinarstva. Temeljem analize stanja, pomoću SWOT analize identificirani su osnovni čimbenici koji utječu ili mogu utjecati na razvojnu perspektivu hrvatskoga maslinarstva u procesu pristupanja Europskoj uniji. Maslinarstvo u hrvatskom priobalju i na otocima ima veliko socijalno, gospodarsko i okolišno značenje, poglavito u kontekstu usporavanja depopulacije i gospodarske održivosti na ovim područjima. U posljednje vrijeme prisutan je povećani interes za ulaganje u proizvodnju i preradu maslina, modernizaciju i povećanje preradbenih kapaciteta te poboljšanje kvalitete maslinovog ulja. Unatoč ovom pozitivnom trendu u proizvodnji i preradi maslina, naše maslinarstvo karakterizira dominacija tradicionalnog načina uzgoja sa neredovitom rodnošću, neorganiziranost tržišta proizvoda od masline i uvozna ovisnost. Rezultati SWOT analize pokazuju da strateške razvojne aktivnosti hrvatskoga maslinarstva treba usmjeriti tako da maksimalno iskoriste povećano zanimanje za ulaganje u proizvodnju i preradu maslina, kao i postojeću institucijsku podršku maslinarstvu, uz intenziviranje marketinških aktivnosti, kako bi se umanjila dominacija tradicionalnog načina uzgoja i uvozna ovisnost te ustrojila odgovarajuća poslovna i tržišna infrastruktura, čime bi se izbjegle prijetnje globalnog institucionalnog i tržišnog pritiska.

Ključne riječi: maslinarstvo, SWOT analiza, razvoj, perspektiva

ABSTRACT

The aim of the paper is a descriptive analysis of the situation in Croatian olive production and processing capacity, of the market and olive products consumption, of foreign trade exchange and of the institutional and legislative framework of Croatian olive growing. Based on the situation analysis, by means of SWOT analysis, the fundamentals are identified that make an impact or may make an impact on the developmental perspective of Croatian olive growing in the process of joining European

Union. Olive growing on the Croatian coastal area and the islands is of great social, economic and environmental significance, particularly in the context of slowing down depopulation and of economic sustainability in the area. Recently there has been an increased interest in the investment in olive production and processing, modernisation and increase of processing capacities, and the improved quality of olive oil. Despite this positive trend in the production and processing of olives, our olive growing characterized by the dominant traditional cultivation method and alternating fertility, poorly organised market of olive products and dependence on imports. The SWOT analysis results show that strategic developmental activities of Croatian olive growing should be directed so as use to the maximum the increased interest in investment into olive production and processing, and to use the existing institutional support; they should also be directed towards intensifying the marketing activities; this would then minimise the domination of traditional cultivation method and dependence on imports, and constitute relevant business and market infrastructure, thus avoiding the threats of global institutionalised and market pressure.

Key words: olive growing, SWOT analysis, development, prospect

UVOD

Na našim prostorima maslina (*Olea europaea* L.) raste i uzgaja se od davnina i jedna je od biljnih kultura koja je omogućila održanje i razvoj stanovništva na hrvatskoj obali i otocima. Uzduž jadranske obale i danas nailazimo na višestoljetna stabla maslina, koja su svjedoci tisućljetne tradicije hrvatskoga maslinarstva.

Najnovija arheološka istraživanja značajno su promijenila uvriježeno mišljenje da uzgoj maslina u Hrvatskoj započinje dolaskom Grka na ove prostore. Kod Vranjica, mjesta nedaleko Splita, u nedirnutom prapovijesnom sloju pronađene su koštice masline za koje je utvrđeno da potječu iz IX. stoljeća prije Krista, odnosno punih pet stoljeća prije doseljavanja Grka u naše krajeve (Zadro, Perica i sur., 2008).

Tijekom dugog povijesnog razdoblja hrvatsko maslinarstvo prošlo je uspone i padove. Prema povijesnim zapisima, naše maslinarstvo svoj vrhunac doživljava koncem XVIII. stoljeća (Ožanić, 1955). Međutim, već u drugoj polovici XIX. stoljeća uslijed vinske konjunktore masline su se intenzivno sjekle, da bi na njihovo mjesto došla vinova loza, i u tom razdoblju dogodio se prvi rapidni pad maslinarskog fonda (Defilippis, 2001).

U prošlom stoljeću, za razliku od ostalih mediteranskih zemalja, hrvatsko maslinarstvo nazadovalo je tijekom nekoliko desetljeća nakon Drugog svjetskog rata. Početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća pokrenut je UNDP/FAO Eksperimentalno–demonstracijski projekt unapređenja proizvodnje maslina i

maslinovog ulja, koji je odigrao značajnu ulogu u revitalizaciji našeg maslinarstva (Gugić, 2005).

Danas maslinarstvo predstavlja značajan gospodarski potencijal u poljoprivrednoj proizvodnji mediteranskog područja Republike Hrvatske. U mediteranskoj agroekološkoj regiji maslina je najrasprostranjenija voćna kultura. U Hrvatskoj je ukupna površina maslinika u 2009. godini bila 15.304 ha, što čini 1,2 % ukupno korištene poljoprivredne površine (Državni zavod za statistiku RH, 2010). Ukupni prirodni masline u razdoblju od 2000. do 2009. kretali su se od 9.482 t (2003.) do 36.602 t (2005.), a proizvodnja maslinovog ulja od 1.563 t (2003.) do 5.511 t (2005.) (Državni zavod za statistiku RH, 2009 i 2010).

Hrvatski maslinari u prosjeku imaju 121 stablo masline, najčešće na 3 odvojene parcele, a prosječna površina parcela pod maslinom je 0,71 ha (Gugić, 2006). U Europskoj uniji, koja proizvodi 75 % svjetske proizvodnje maslinovog ulja i u kojoj ima oko dva milijuna gospodarstava koja se bave maslinarstvom, prosječna veličina maslinika je 2 ha (Eurostat, 2003). Ona je veća u Španjolskoj gdje je 4,6 ha, dok je u Grčkoj 1,5 ha, a u Italiji 1,1 ha.

Razdoblje od osamostaljenja Hrvatske do danas obilježava povratak maslini, što je rezultiralo povećanim interesom za podizanjem i obnovom maslinika, modernizacijom i povećanjem preradbenih kapaciteta te poboljšanjem kvalitete maslinovog ulja. Maslina je jedina mediteranska voćna kultura koja u recentnom razdoblju bilježi povećanje proizvodnih površina i porast proizvodnje sadnog materijala.

Na ovaj pozitivni trend u našem maslinarstvu utjecalo je više čimbenika, od kojih posebno treba istaknuti povoljnu cijenu maslinovog ulja i popularizaciju spoznaja o njegovoj prehrambenoj vrijednosti, zbog čega maslinovo ulje zauzima središnje mjesto u mediteranskoj prehrani koja se u posljednje vrijeme na globalnoj razini promovira kao nezaobilazna sastavnica pravilne prehrane. Osim toga, maslinovo ulje je prema dosadašnjim spoznajama jedan od svega nekoliko hrvatskih poljoprivrednih proizvoda sa izvoznim potencijalom.

Unatoč ovom pozitivnom trendu u proizvodnji i preradi maslina, domaće tržište proizvoda od masline karakterizira nedovoljna razvijenost tržišne infrastrukture i neorganiziranost, sa visokim udjelom sivog tržišta, te uvozna ovisnost.

Zbog spoznaje o nedovoljnoj iskorištenosti potencijala hrvatskog maslinarstva poduzimaju se institucionalni naponi, koji su usmjereni prema stvaranju pretpostavki za podizanje konkurencijske sposobnosti hrvatskog maslinarstva u procesu pristupanja Europskoj uniji. Među ovim naporima

posebno treba istaknuti Operativni program podizanja trajnih nasada u razdoblju od 2008. do 2012. godine kojim je predviđena obnova postojećih i podizanje novih 4.500 ha maslinika u cilju ostvarenja samodostatne proizvodnje maslinovog ulja.

U tom kontekstu, cilj rada je deskriptivno analizirati stanje proizvodnih i preradbenih kapaciteta hrvatskoga maslinarstva, tržište i potrošnju proizvoda od masline, vanjskotrgovinsku razmjenu, kao i institucionalni i zakonodavni okvir hrvatskoga maslinarstva.

Temeljem analize stanja, pomoću SWOT analize identificirati će se osnovni čimbenici koji utječu ili mogu utjecati na razvojnu perspektivu hrvatskoga maslinarstva u procesu pristupanja Europskoj uniji.

METODE RADA I IZVORI PODATAKA

U radu su korištene metode osnovne analize vremenskog niza (bazni i lančani indeksi) i SWOT analiza. Osnovna analiza vremenskog niza (bazni i lančani indeksi) korištena je za obradu i interpretaciju pojedinih sekundarnih podataka u svrhu deskriptivne analize stanja hrvatskoga maslinarstva. Temeljem analize stanja, respektirajući institucionalni okvir i okruženje, pomoću SWOT analize identificirani su osnovni čimbenici koji utječu ili mogu utjecati na razvoj maslinarske proizvodnje u budućem razdoblju.

U radu su kao izvori sekundarnih podataka korištene publikacije Državnog zavoda za statistiku RH, Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja RH, Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH, zatim određeni zakonski propisi RH, empirijski podaci iz proizvodne i gospodarske prakse, te istraživanja drugih autora o ovoj problematici.

PROIZVODNJA I PRERADA MASLINA U RH

Maslinarsko rasadničarstvo u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj postoji 15 matičnih nasada masline u kojima je umatičeno 4105 stabala od 30 sorti masline (Tablica 1.).

Matična stabla autohtonih sorti masline participiraju sa 56 %, dok matična stabla introduciranih sorti masline participiraju sa 44 % u ukupnoj sortnoj strukturi matičnih nasada.

Najviše je umatičenih stabala sorte Buža.

Tablica 1. Broj matičnih stabala pojedinih sorti masline u matičnim nasadima

Table 1. Total tree number of different olive cultivars in olive mother blocks

Naziv sorte <i>Cultivar</i>	Broj matičnih stabala <i>Number of mother trees</i>	Udio (%) <i>Share (%)</i>
Buža	755	18,4
Oblica	645	15,7
Lastovka	230	5,6
Istarska bjelica	188	4,6
Levantinka	176	4,3
Karbonaca	82	2,0
Simjaca	44	1,1
Plominka	36	0,9
Drobnica	34	0,8
Rošinjola	31	0,8
Puntoža	22	0,5
Bjelica	12	0,3
Moražola	10	0,2
Uljarica	7	0,2
Žižolera	7	0,2
Murgulja	2	0,05
Dužica	1	0,02
Leccino	656	16,0
Pendolino	345	8,4
Ascolana Tenera	159	3,9
Picholine	118	2,9
Coratina	113	2,8
Leccione	110	2,7
Cipressino	78	1,9
Itrana	64	1,6
Frantoio	51	1,2
Cucco	51	1,2
Grossa di Spagna	42	1,0
St. Catarina	34	0,8
Moraiolo	2	0,05
Ukupno - <i>Total</i>	4105	100,0

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH i istraživanje autora
Source: Institute for Seed and Seedlings and author's research

Sadnice masline proizvodi 17 registriranih poslovnih subjekata. Od ukupnog broja matičnih nasada i rasadničarskih poslovnih subjekata, 2 matična nasada i 3 poslovna subjekta smještena su u Istri, a 13 matičnih nasada i 14 poslovnih subjekata koji se bave proizvodnjom sadnog materijala masline nalazi se u Dalmaciji, što korespondira sa prostornom distribucijom proizvodnih i preradbenih kapaciteta hrvatskog maslinarstva. Od poslovnih subjekata koji se

bave proizvodnjom sadnog materijala masline, jedan subjekt je poslovno organiziran kao dioničko društvo, devet ih posluje kao društvo s ograničenom odgovornošću, jedan posluje kao zadruga, pet kao obrt, dok je jedan subjekt ustrojen kao ustanova. Prema vlasništvu, trinaest poslovnih subjekata koji se bave proizvodnjom sadnog materijala masline je u privatnom vlasništvu, jedan se nalazi u zadružnom, a tri u državnom vlasništvu.

Prema podacima Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH (2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008, 2009 i 2010), proizvodnja sadnica masline od 2000. do 2006. godine bilježi kontinuirani porast, a nakon razdoblja ekspanzije proizvodnje u posljednje tri godine dolazi do smanjenja proizvodnje, te je u 2009. godini proizvedeno 406.507 sadnica maslina, što maslinu s udjelom od 8,58 % u ukupnoj proizvodnji voćnih sadnica u RH pozicionira na drugo mjesto iza jabuke (Tablica 2.).

Tablica 2. Proizvodnja sadnog materijala masline u RH u razdoblju 1999.-2009.

Table 2. Production of olive planting material in the Republic of Croatia from 1999 to 2009

Godina Year	Ukupna proizvodnja sadnog materijala masline (kom.) Total production of olive planting material (no.)	Bazni indeksi proizvodnje (1999. = 100) Base indices of production (1999 = 100)	Lančani indeksi proizvodnje Chain indices of production
1999.	81.089	100,0	-
2000.	59.590	73,5	73,5
2001.	189.076	233,2	317,3
2002.	197.791	243,9	104,6
2003.	211.316	260,6	106,8
2004.	320.929	395,8	151,9
2005.	441.781	544,8	137,7
2006.	575.881	710,2	130,4
2007.	519.021	640,1	90,1
2008.	424.052	522,9	81,7
2009.	406.507	501,3	95,9

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH i izračun autora
Source: Institute for Seed and Seedlings and author's calculation

Odnos proizvodnje sadnog materijala autohtonih i introduciranih sorti masline u analitičkom razdoblju postupno se mijenjao u smjeru veće zastupljenosti proizvodnje sadnog materijala autohtonih sorti u ukupnoj proizvodnji, što je posebno izraženo u posljednje tri godine (Tablica 3.). U svim godinama proizvedeno je najviše sadnica sorte Oblice, čija se zastupljenost u

ukupnoj sortnoj strukturi proizvedenog sadnog materijala kretala u rasponu od 27,6 % (1999.) do 57,9 % (2005.).

U 2009. godini evidentirana je proizvodnja sadnog materijala od 25 sorti (12 autohtonih i 13 introduciranih sorti), a najzastupljenija je proizvodnja sadnica sorte Oblice s udjelom od 45 % u ukupnoj proizvodnji i 62,6 % u strukturi autohtonog sortimenta, dok je na drugom mjestu proizvodnja sadnica sorte Leccino s udjelom od 15,7 % u ukupnoj sortnoj strukturi proizvodnje i 56,1 % u strukturi introduciranog sortimenta.

Tablica 3. Proizvodnja sadnog materijala autohtonih i introduciranih sorti masline u razdoblju 1999.-2009.

Table 3. Production of olive planting material from autochthonous and introduced olive cultivars from 1999 to 2009

Godina <i>Year</i>	Proizvodnja sadnog materijala autohtonih sorti (kom.) <i>Production of autochthonous olive cultivars planting material (no.)</i>	Proizvodnja sadnog materijala introduciranih sorti (kom.) <i>Production of introduced olive cultivars planting material (no.)</i>	Odnos proizvodnje sadnog materijala autohtonih i introduciranih sorti (%) <i>Ratio between production planting material of autochthonous and introduced olive cultivars (%)</i>
1999.	38.171	42.918	47,1 : 52,9
2000.	26.349	33.241	44,2 : 55,8
2001.	98.400	90.676	52,0 : 48,0
2002.	119.524	78.267	60,4 : 39,6
2003.	104.910	106.406	49,6 : 50,4
2004.	194.517	126.412	60,6 : 39,4
2005.	302.348	139.433	68,4 : 31,6
2006.	364.425	211.456	63,3 : 36,7
2007.	379.699	139.322	73,2 : 26,8
2008.	299.731	124.321	70,7 : 29,3
2009.	292.539	113.968	72,0 : 28,0

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH i izračun autora
 Source: Institute for Seed and Seedlings and author's calculation

Inače, u nacionalnu sortnu listu 2007. godine bile su upisane 32 sorte masline (Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH, 2007).

Razmjerno mali dio domaće proizvodnje sadnica masline odvija se izvan nadzora ovlaštene institucije i tako proizvedene sadnice uglavnom se iskoriste za vlastite potrebe ili se u malim količinama izravno prodaju na lokalnom tržištu.

Metoda orošavanja danas je dominantna metoda proizvodnje sadnog materijala masline u svijetu i Hrvatskoj. Metodom orošavanja u Hrvatskoj se proizvodi 90 % od ukupnog broja sadnica masline, a domaći proizvođači primjenjuju je u skladu s tehnološkim standardima (Gugić i sur., 2007). S obzirom na raspoložive proizvodne kapacitete i tehnološku razinu proizvodnje, hrvatsko maslinarsko rasadničarstvo posjeduje potencijal za proizvodnju dostatnih količina sadnica masline u budućem razdoblju.

Proizvodni kapaciteti i proizvodnja maslina u Republici Hrvatskoj

Popis poljoprivrede koji je proveden u 2003. godini evidentirao je 40.105 poljoprivrednih kućanstava i 38 poslovnih subjekata s maslinama (Tablice 4. i 5.).

Tablica 4. Broj poljoprivrednih kućanstava s maslinama

Table 4. Number of agricultural households with olives

Korišteno poljoprivredno zemljište (ha) <i>Utilised agricultural land (ha)</i>	Broj poljoprivrednih kućanstava <i>Number of agricultural households</i>	Udio (%) <i>Share (%)</i>
do 0,10	4.097	10,2
0,11-0,50	19.852	49,5
0,51-1,00	6.509	16,2
1,01-2,00	5.020	12,5
2,01-3,00	1.922	4,8
3,01-5,00	1.419	3,5
5,01-10,00	822	2,0
10,01-20,00	303	0,8
više od 20,00	161	0,4
Ukupno - <i>Total</i>	40.105	100,0

Izvor: Popis poljoprivrede, DZS RH, 2003.

Source: *Agricultural Census, Croatian Bureau of Statistics, 2003*

Nositelji maslinarske proizvodnje u nas su obiteljska poljoprivredna gospodarstva u čijem se vlasništvu nalazi 98 % maslinika, što odgovara vlasničkoj strukturi u vodećim maslinarskim zemljama.

Tvrtke koje se bave maslinarskom proizvodnjom pripadaju sektoru prehrambene industrije i u svom proizvodno-prodajnom asortimanu uglavnom imaju i druge poljoprivredno-prehrambene proizvode mediteranskog podneblja. Ove tvrtke uglavnom imaju vlastite marketinške službe i obavljaju samostalno marketinške aktivnosti za proizvode od maslina, kao i za ostale proizvode iz svog asortimana.

Tablica 5. Broj poslovnih subjekata s maslinama

Table 5. Number of business entities with olives

Korišteno poljoprivredno zemljište (ha) <i>Utilised agricultural land (ha)</i>	Broj poslovnih subjekata <i>Number of business entities</i>	Udio (%) <i>Share (%)</i>
do 1	6	15,8
2	4	10,5
3	1	2,6
4-5	6	15,8
6-10	10	26,3
11-20	5	13,2
21-30	1	2,6
31-50	2	5,3
51-100	1	2,6
više od 100	2	5,3
<i>Ukupno - Total</i>	38	100,0

Maslinarsko-uljarske zadruge zapravo se bave raznovrsnom poslovnom djelatnošću i nisu specijalizirane za proizvodnju i plasman proizvoda od masline. One pružaju usluge prerade maslina i otkupa maslinovog ulja, a svega nekoliko zadruga plasira maslinovo ulje kao pakovinu na tržište.

U Hrvatskoj je ukupna površina maslinika u 2009. godini bila 15.304 ha, što čini 1,2 % ukupno korištene poljoprivredne površine (Tablica 6.). Povećanje površina maslinika tijekom posljednjih deset godina ukazuje na povećani interes za podizanjem novih maslinika.

Tablica 6. Ukupna površina maslinika u RH u razdoblju 2000.-2009.

Table 6. Total area of olive groves in the Republic of Croatia from 2000 to 2009

Godina <i>Year</i>	Ukupna površina maslinika (ha) <i>Total area of olive-groves (ha)</i>	Bazni indeksi površine (2000. = 100) <i>Base indices of area (2000 = 100)</i>	Lančani indeksi površine <i>Chain indices of area</i>
2000.	11.398	100,0	-
2001.	11.412	100,1	100,1
2002.	11.480	100,7	100,6
2003.	11.275	98,9	98,2
2004.	12.391	108,7	109,9
2005.	12.357	108,4	99,7
2006.	13.363	117,2	108,1
2007.	14.346	125,9	107,4
2008.	14.971	131,3	104,4
2009.	15.304	134,3	102,2

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, 2009. i 2010. i izračun autora

Source: Croatian Bureau of Statistics, 2009 and 2010 and author's calculation

Ovdje je potrebno istaknuti da u Hrvatskoj postoje značajna odstupanja statističkih podataka o broju stabala maslina i površina pod maslinicima prikupljenih iz različitih izvora, pa je u tom smislu hrvatsko pregovaračko stajalište u sklopu poglavlja 11. „Poljoprivreda i ruralni razvitak“ da se 2009. godina koristi kao referentno razdoblje za utvrđivanje površina maslinika koje ulaze u sustav potpora (Vlada RH, 2008). Osim toga, u nas se uspostavlja GIS (*Geographic Information System*) maslinika, pri čemu je izuzetno važno naglasiti da u EU od 01.11. 2003. godine proizvođači čija stabla i površine pod maslinom nisu registrirani u GIS-u ne mogu ostvariti nikakve poticajne mjere (Europska komisija–Direkcija za poljoprivredu, 2002).

Od ukupno 9.580 ha poljoprivrednog zemljišta pod ekološkim stručnim nadzorom u 2008. godini, uključujući i površine u prijelaznom razdoblju, na ekološke maslinike otpada svega 0,8 % (Tadić, 2009).

Ukupni prirodni masline u razdoblju od 2000. do 2009. kretali su se od 9.482 t (2003.) do 36.602 t (2005.) (Tablica 7.). Značajne oscilacije proizvodnje u pojedinim godinama upućuju na dominaciju ekstenzivnog načina uzgoja kojega karakteriziraju rjeđi sklop, suho gospodarenje, neredovita agrotehnika i elajotehnika, ručna berba te niski i kolebljivi prirodni.

Tablica 7. Ukupni prirodni plod masline u RH u razdoblju 2000.-2009.

Table 7. Total yield of olive fruit in the Republic of Croatia from 2000 to 2009

Godina <i>Year</i>	Ukupni prirodni plod (t) <i>Total yield of fruit (t)</i>	Bazni indeksi ukupnog priroda (2000. = 100) <i>Base indices of total yield (2000 = 100)</i>	Lančani indeksi ukupnog priroda <i>Chain indices of total yield</i>
2000.	16.215	100,0	-
2001.	19.413	119,7	119,7
2002.	32.955	203,2	169,8
2003.	9.482	58,5	28,8
2004.	20.613	127,1	217,4
2005.	36.602	225,7	177,6
2006.	27.530	169,8	75,2
2007.	34.527	212,9	125,4
2008.	35.955	221,7	104,1
2009.	32.592	201,0	90,6

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, 2009. i 2010. i izračun autora

Source: Croatian Bureau of Statistics, 2009 and 2010 and author's calculation

Proizvodnja maslinovog ulja u razdoblju od 2000. do 2009. kretala se od 1.563 t (2003.) do 5.511 t (2005.) (Tablica 8.). U 2005. godini ostvaren je najveći ukupni prirod plodova masline i proizvodnja maslinovog ulja, uz razmjerno nizak prosječni randman ulja (15,1 %), što je posljedica zakašnjele lipogeneze zbog neobične izmjene kišnih i sušnih perioda u ovoj proizvodnoj godini.

Tablica 8. Proizvodnja maslinovog ulja u RH u razdoblju 2000.-2009.¹⁾

Table 8. Olive oil production in the Republic of Croatia from 2000 to 2009¹⁾

Godina Year	Proizvodnja ulja (t) Oil production (t)	Randman ulja (%) Yield of olive oil (%)	Bazni indeksi proizvodnje (2000. = 100) Base indices of production (2000 = 100)	Lančani indeksi proizvodnje Chain indices of production
2000.	2.579	15,9	100,0	-
2001.	3.089	15,9	119,8	119,8
2002.	5.033	15,3	195,1	162,9
2003.	1.563	16,5	60,6	31,1
2004.	3.399	16,5	131,8	217,4
2005.	5.511	15,1	213,7	162,1
2006.	4.177	15,2	162,0	75,8
2007.	5.288	15,3	205,0	126,6
2008.	5.276	14,7	204,6	99,8
2009.	4.917	15,1	190,6	93,2

¹⁾obuhvaćena je industrijska proizvodnja i proizvodnja na obiteljskim gospodarstvima

¹⁾ the industrial production and the production at private family farms are included

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, 2010. i izračun autora

Source: Croatian Bureau of Statistics, 2010 and author's calculation

U pogledu strukture sortimenta, u Hrvatskoj je identificirana 31 autohtona sorta masline, a introducirane su 44 sorte, pri čemu je potrebno istaknuti kako nije obavljena potpuna identifikacija sortimenta masline u Hrvatskoj (Gugić i sur., 2007). Oblica je naša najrasprostranjenija sorta masline. U našem sortimentu masline zastupljena je s oko 60 % po Miljkoviću (1991), odnosno s oko 80 % po Kovačeviću i Perici (1994). Najraširenija introducirana sorta je talijanska sorta Leccino.

Upravo preferiranje autohtonih sorti u uzgoju koje imaju potencijal za proizvodnju maslinovog ulja izuzetne kakvoće predstavlja ključni preduvjet u složenom postupku registracije oznaka izvornosti i zemljopisnog podrijetla maslinovog ulja kao proizvoda s dodanom vrijednošću koji može konkurirati na zahtjevnom globalnom tržištu (Gugić, 2006).

Domaća proizvodnja stolnih maslina kreće se oko 500 t godišnje.

Preradbeni kapaciteti hrvatskoga maslinarstva

U posljednjih nekoliko godina izgrađeni su značajni kapaciteti za preradu maslina u ulje, a učinjena je i zamjena starih postrojenja. U Republici Hrvatskoj postoji ukupno 129 uljara, od čega je u njih 80 instaliran kontinuirani način prerade hladnim postupkom centrifugalne ekstrakcije, dok je u 49 uljara način prerade prešanje (Tablica 9.).

Tablica 9. Broj uljara u RH

Table 9. Number of olive processing plants in the Republic of Croatia

Županija <i>County</i>	Broj uljara <i>Number of olive processing plants</i>	Prešanje <i>Pressing</i>	Centrifugiranje <i>Centrifugation</i>	Kapacitet t/sat <i>Capacity (t/hour)</i>
Istarska	20	-	20	17,00
Primorsko-goranska	9	2	7	6,00
Ličko-senjska	1	-	1	0,30
Zadarska	21	14	7	31,00
Šibensko-kninska	15	5	10	12,50
Splitsko-dalmatinska	39	17	22	28,00
Dubrovačko-neretvanska	24	11	13	18,00
Ukupno - <i>Total</i>	129	49	80	113,80

Izvor: Gugić, 2010.

Source: Gugić, 2010

Preradbeni kapacitet i prostorna distribucija uljara u ovom trenutku zadovoljava domaće potrebe, pa sirovinaska osnova pojedine uljare obuhvaća oko 300 t ploda za preradu (izuzetak su uljare u Šibensko-kninskoj županiji gdje se po uljari preradi oko 600 t ploda). Instalirani kapaciteti uljara kreću se u rasponu od 0,35 t do 4 t prerade plodova maslina na sat, a najčešći instalirani kapacitet je 1,5 t na sat. Prema tome, ukupni instalirani preradbeni kapacitet omogućava preradu cjelokupne berbe plodova maslina (ovisno o urodu dotične godine) za 40 radnih dana u jednoj smjeni. U pojedinim uljarama instalirana su postrojenja koja omogućavaju proizvodnju maslinovog ulja od odkošćenih plodova, tj. isključivo iz pulpe. Također, u Hrvatskoj postoji 14 pogona za konfekcioniranje maslinovog ulja. U pogledu tehničko-tehnoloških mogućnosti za proizvodnju različitih kategorija kvalitete maslinovog ulja, u nas je moguća isključivo proizvodnja djevičanskog maslinovog ulja, dok ne postoje tehničko-tehnološke mogućnosti za proizvodnju ostalih ulja koja imaju ishodište u plodu

masline (rafinirano maslinovo ulje, maslinovo ulje, sirovo ulje komine maslina, rafinirano ulje komine maslina i ulje komine maslina).

Ovdje je potrebno spomenuti da u Hrvatskoj postoji i 9 pogona za konzerviranje stolnih maslina.

TRŽIŠTE I POTROŠNJA PROIZVODA OD MASLINA U RH

Tržište maslinovog ulja u Hrvatskoj karakterizira nedovoljna razvijenost tržišne infrastrukture i neorganiziranost, sa visokim udjelom sivog tržišta. Osim toga, dio maslinara drži maslinovo ulje kao dio vlastite strateške materijalne pričuve i na tržište plasira kao staro ulje prilikom obnove svojih pričuva. Ukupna potrošnja maslinovog ulja u Hrvatskoj kreće se oko 6.000 t godišnje, odnosno oko 1,4 kg per capita, sa velikim regionalnim razlikama u potrošnji između kontinentalnog i mediteranskog dijela Hrvatske. Razlika u potrošnji maslinovog ulja odraz je različitih prehrambenih navika i načina prehrane između stanovništva mediteranskog i kontinentalnog dijela RH. To je višestruko niža potrošnja nego u mediteranskim zemljama gdje je ovo ulje temeljno ulje u prehrani stanovništva, pa je primjerice potrošnja maslinovog ulja u Grčkoj 20 l godišnje per capita, u Italiji 12,5 l, a u Španjolskoj 10,5 l.

Potrošnja maslinovog ulja posljednjih godina u nas pokazuje trend porasta što je rezultat popularizacije i sustavnog rada na unapređenju kvalitete tog ulja. U tom kontekstu, rezultati ocjenjivanja s mnogobrojnih maslinarskih manifestacija koje imaju edukativni i natjecateljski karakter pokazuju da je ekstra djevičansko maslinovo ulje zastupljeno sa 60 %, djevičansko maslinovo ulje sa 35 %, a djevičansko maslinovo ulje lampante sa 5 % u strukturi proizvodnje djevičanskog maslinovog ulja prema kategorijama kvalitete (Gugić, 2010).

Potrošnja stolnih maslina u RH kreće se oko 1.500 t godišnje.

Prosječne proizvođačke cijene maslinovog ulja na domaćem tržištu u posljednjih pet godina kretale su se od 44,78 kn/l (2006.) do 54,13 kn/l (2009.) (Tablica 10.). U istom razdoblju proizvođačke cijene maslina na domaćem tržištu kretale su se od 4,90 kn/kg (2006.) do 8,00 kn/kg (2009.).

Otkupna cijena maslinovog ulja u posljednje dvije godine najčešće je iznosila za ekstra djevičansko maslinovo ulje 45,00 kn/kg, a za djevičansko maslinovo ulje 40 kn/kg. Inače, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja u cilju reguliranja tržišta i smanjenja sive ekonomije u trženju sa maslinovim uljem sufinanciralo je troškove otkupa maslinovog ulja proizvedenog iz domaćih maslina roda 2009. u ukupnoj kvoti od 500.000 kg

Tablica 10. Prosječne proizvođačke cijene maslinovog ulja i maslina u RH u razdoblju 2005.-2009.

Table 10. Average producers prices of olive oil and olives in the Republic of Croatia from 2005 to 2009

Godina <i>Year</i>	Maslinovo ulje (kn/l) <i>Olive oil (HRK/l)</i>	Masline (kg) <i>Olives (kg)</i>
2005.	51,10	6,35
2006.	44,78	4,90
2007.	51,56	6,87
2008.	52,37	7,56
2009.	54,13	8,00

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, 2010.

Source: Croatian Bureau of Statistics, 2010

djevičanskog maslinovog ulja i 500.000 kg ekstra djevičanskog maslinovog ulja otkupljivačima (uljarama) u iznosu od 3,00 kn/kg za djevičansko maslinovo ulje i 7,00 kn/kg za ekstra djevičansko maslinovo ulje, pod uvjetom da minimalna otkupna cijena djevičanskog maslinovog ulja iznosi 33,00 kn/kg, a ekstra djevičanskog maslinovog ulja 40,00 kn/kg.

Otkupna cijena maslinovog ulja u posljednje dvije godine najčešće je iznosila za ekstra djevičansko maslinovo ulje 45,00 kn/kg, a za djevičansko maslinovo ulje 40 kn/kg. Inače, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja u cilju reguliranja tržišta i smanjenja sive ekonomije u trženju sa maslinovim uljem sufinanciralo je troškove otkupa maslinovog ulja proizvedenog iz domaćih maslina roda 2009. u ukupnoj kvoti od 500.000 kg djevičanskog maslinovog ulja i 500.000 kg ekstra djevičanskog maslinovog ulja otkupljivačima (uljarama) u iznosu od 3,00 kn/kg za djevičansko maslinovo ulje i 7,00 kn/kg za ekstra djevičansko maslinovo ulje, pod uvjetom da minimalna otkupna cijena djevičanskog maslinovog ulja iznosi 33,00 kn/kg, a ekstra djevičanskog maslinovog ulja 40,00 kn/kg.

Prema Međunarodnom vijeću za maslinovo ulje (2010) prosječne mjesečne proizvođačke cijene ekstra djevičanskog maslinovog ulja u 2009./2010. proizvodnoj godini kretale su se na burzama u Bariju, Jaénu i Iraklionu u rasponu od 2,00 €/kg do 3,00 €/kg, a u prethodnoj proizvodnoj godini kretale su se u rasponu od 1,7 €/kg do 2,7 €/kg.

U usporedbi sa cijenama na globalnom tržištu, cijene ulja na domaćem tržištu u posljednje dvije godine značajno su veće.

Vanjskotrgovinska bilanca RH za maslinovo ulje u razdoblju 2000.-2009. godine je u svim godinama negativna, a najveći vrijednosni vanjskotrgovinski deficit zabilježen je u 2005. godini (Tablica 11.).

Tablica 11. Vanjskotrgovinska bilanca RH za maslinovo ulje (CT 1509 i 1510)¹⁾ u razdoblju 2000.-2009.

Table 11. Foreign trade balance of the Republic of Croatia for olive oil (CT 1509 and 1510)¹⁾ from 2000 to 2009

Godina Year	Uvoz Import		Izvoz Export		Bilanca Balance	
	u tonama ¹⁾ in tonnes	u USD in USD	u tonama ²⁾ in tonnes	u USD in USD	u tonama in tonnes	u USD in USD
2000.	671	1.082.840	211	728.713	-460	-354.127
2001.	1438	2.340.803	339	975.989	-1099	-1.364.814
2002.	1702	3.277.589	352	1.125.375	-1350	-2.152.214
2003.	1725	4.138.823	339	1.422.637	-1386	-2.716.186
2004.	2334	7.416.028	458	2.161.015	-1876	-5.255.013
2005.	1914	7.377.449	344	1.921.532	-1570	-5.455.917
2006.	1494	6.536.649	239	1.909.875	-1255	-4.626.774
2007.	1781	6.844.117	309	2.604.489	-1472	-4.239.628
2008.	1610	6.792.306	317	2.905.735	-1293	-3.886.571
2009.	1918	7.127.486	224	2.216.083	-1694	-4.911.403

¹⁾ zbirno su prikazana sva ulja koja imaju ishodišta u plodu masline

¹⁾ total sums are presented for all oils produced from olive fruit

²⁾ RH izvozi jedino djevičansko maslinovo ulje CT 1509

²⁾ The Republic of Croatia exports virgin olive oil CT 1509 only

Izvor: TISUP i Carinska uprava RH, 2009.

Source: Market Information System in Agriculture and Customs Administration of the Republic of Croatia, 2009

U posljednjem petogodišnjem razdoblju količinski vanjskotrgovinski deficit za maslinovo ulje kretao se u rasponu od 1.255 t (2006.) do 1.694 t (2009.), dok se vrijednosni vanjskotrgovinski deficit kretao u rasponu od 3.886.571 USD (2008.) do 5.455.917 USD (2005.).

U razdoblju 2005.-2009. cijena izvoznog maslinovog ulja kretala se u rasponu od 5,59 (2005.) do 9,89 (2009.) USD/kg, dok se cijena uvoznog maslinovog ulja kretala od u rasponu od 3,72 (2009.) do 4,38 (2006.) USD/kg. Inače, dominira uvoz maslinovog ulja iz Italije i Grčke.

Također, u razdoblju 2005.-2009. vanjskotrgovinska bilanca RH za stolne masline u svim je godinama negativna.

Kada je riječ o tržištu sadnog materijala masline, cjelokupna domaća proizvodnja sadnica masline plasira se na domaćem tržištu, a kao prodajni kanali koriste se rasadnici, vrtni centri, prodajni sajmovi, veliki trgovački centri s poljoprivrednim asortimanom i poljoprivredne ljekarne. Usporedno s povećanjem domaće proizvodnje rastao je i uvoz sadnog materijala masline u

RH u razdoblju od 2001./2002. do 2005./2006., da bi tijekom 2006./2007. i 2007./2008. on bio smanjen, a onda u posljednje dvije godine dolazi ponovno do njegovog porasta (Tablica 12.).

Tablica 12. Uvoz sadnog materijala masline u RH u razdoblju 2000./2001.-2009./2010.

Table 12. Import of olive planting material in the Republic of Croatia from 2000/2001 to 2009/2010

Godina <i>Year</i>	Broj uvezenih sadnica masline (kom.) <i>Number of imported olive planting material (no.)</i>	Bazni indeksi uvoza (2000./2001. = 100) <i>Base indices of import (2000/2001 = 100)</i>	Lančani indeksi uvoza <i>Chain indices of import</i>
2000./2001.	39.653	100,0	-
2001./2002.	38.955	98,2	98,2
2002./2003.	56.409	142,3	144,8
2003./2004.	88.358	222,8	156,6
2004./2005.	140.058	353,2	158,5
2005./2006.	141.749	357,5	101,2
2006./2007.	91.780	231,5	64,7
2007./2008.	59.773	150,7	65,1
2008./2009.	113.950	287,4	190,6
2009./2010.	154.796	390,4	135,8

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo i izračun autora
Source: Institute for Seed and Seedlings and author's calculation

Pema podacima Tržišnog informacijskog sustava u poljoprivredi (TISUP, 2009) prosječna veleprodajna cijena sadnica masline u 2008. godini iznosila je 37,38 kn/kom., dok je prosječna maloprodajna cijena iznosila 42,71 kn/kom.

INSTITUCIONALNI I ZAKONODAVNI OKVIR MASLINARSTVA U RH

Institucijska podrška u području poljoprivrede, dosljedno tome i u maslinarskom sektoru, obuhvaća djelovanje tijela državne uprave, jedinica područne i lokalne samouprave, ustanova, te različitih oblika stručnog i interesnog povezivanja poljoprivrednih gospodarstava. Djelovanje prethodno navedenih subjekata u okviru njihovog djelokruga rada i nadležnosti usmjereno je ka podizanju konkurencijske sposobnosti hrvatskoga maslinarstva, poglavito u procesu pristupanja Europskoj uniji.

Zakonodavna osnova u području maslinarstva obuhvaća sljedeće zakonske propise:

- Zakon o poljoprivredi (NN br. 149/09),
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN br. 152/08 i 21/10),
- Zakon o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN br. 83/09, 153/09, 60/10 i 92/10),
- Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br. 140/05 i 35/08),
- Zakon o biljnom zdravlju (NN br. 75/05),
- Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01, 14/01 i 79/07),
- Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalni ugled poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 84/08, 75/09 i 107/09),
- Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda (NN br. 149/09),
- Zakon o hrani (NN br. 46/07 i 155/08),
- Pravilnik o uljima od ploda i komine maslina (NN br. 7/09 i 112/09),
- Pravilnik o kvaliteti proizvoda od voća, povrća i gljiva te pektinskih preparata (NN br. 53/91 i 158/03).

Zakon o poljoprivredi (NN br. 149/09) je „krovni zakon“ kojim se uređuju ciljevi i mjere poljoprivredne politike, korisnici prava, oblici djelovanja poljoprivrednoga gospodarstva, održivi razvoj poljoprivrede, institucijska potpora, administrativno praćenje i izvješćivanje u poljoprivredi te upravni i inspekcijski nadzor.

Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN br. 152/08 i 21/10) uređuje zaštitu, korištenje i promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta, raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske, osnivanje i djelatnost Agencije za poljoprivredno zemljište, promet privatnog poljoprivrednog zemljišta te upravni i inspekcijski nadzor.

Zakonom o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN br. 83/09, 153/09, 60/10 i 92/10) uređuju se izravna plaćanja, mjere ruralnog razvoja, posebna potpora poljoprivredi, upravni i inspekcijski nadzor i kaznene odredbe. Prema ovom Zakonu koji stupa na snagu 01. siječnja 2011. godine izravna plaćanja u maslinarstvu obuhvaćaju osnovno plaćanje po poljoprivrednoj površini za ostale vrste korištenja zemljišta u maksimalnom jediničnom iznosu od 2.055,00 kn/ha i plaćanje za prodane i isporučene količine ekstra djevičanskog maslinovog ulja u maksimalnom jediničnom iznosu od 10,00 kn/l.

Zakon o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN br. 140/05 i 35/08) uređuje proizvodnju, stavljanje na tržište i uvoz poljoprivrednoga reprodukcijskog materijala, priznavanje sorti poljoprivrednog bilja, upis sorti poljoprivrednog bilja u sorte liste, održavanje sorti poljoprivrednog bilja, nadležnost pojedinih tijela u poslovima iz ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega, inspekcijski nadzor kao i druga pitanja od značenja za provedbu jedinstvenog sustava poljoprivrednog sjemenarstva i rasadničarstva.

Zakonom o biljnom zdravstvu (NN br. 75/05) uređuje se zdravstvena zaštita bilja, uključujući i biološku zaštitu bilja; mjere sprječavanja unošenja i širenja te mjere suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i drugim nadziranim predmetima; način prikupljanja i razmjene podataka i informacija te informacijski sustav; financiranje, naknade i odštete; ustroj i provedba zdravstvene zaštite bilja i inspekcijski nadzor.

Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01, 14/01 i 79/07) uređuje ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, preradu u ekološkoj proizvodnji, trgovinu ekološkim proizvodima, neprerađenim biljnim i životinjskim proizvodima te proizvodima koji su potpuno ili dijelom sastavljeni od takvih proizvoda, način označavanja u ekološkoj proizvodnji, obavljanje stručnog i inspekcijskog nadzora i druga pitanja važna za provođenje jedinstvenog sustava ekološke proizvodnje.

Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalni ugled poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 84/08, 75/09 i 107/09) uređuje postupak zaštite oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda na nacionalnoj razini, postupak zaštite oznaka tradicionalnog ugleda na nacionalnoj razini, postupak podnošenja zahtjeva za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda na razini EU, postupak podnošenja zahtjeva za registraciju oznaka tradicionalnog ugleda na razini EU i službene kontrole i utvrđivanje sukladnosti sa specifikacijom proizvoda.

Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda (NN br. 149/09) propisuje se način i mjere uređenja tržišta u pojedinim sektorima poljoprivrednih proizvoda, uvjeti za aktiviranje pojedinih mjera uređenja tržišta, korisnici u provedbi navedenih mjera, njihova kontrola te upravni i inspekcijski nadzor.

Zakon o hrani (NN br. 46/07 i 155/08) uređuje temelj za osiguranje visoke razine zaštite zdravlja ljudi i interesa potrošača u vezi s hranom, uzimajući u obzir posebice razlike u opskrbi hranom, uključujući tradicionalne proizvode, pritom osiguravajući učinkovito funkcioniranje tržišta.

Pravilnikom o uljima od ploda i komine maslina (NN br. 7/09 i 112/09) koji je donesen temeljem Zakona o hrani uređuju se opći zahtjevi kakvoće ulja od ploda i komine maslina koja se stavljaju na tržište radi prodaje krajnjem potrošaču, a odnose se na: kategorizaciju, nazivlje i definicije ulja, tehnološke postupke koji se primijenjuju u proizvodnji i preradi ulja, ambalažu i uvjete pakiranja te dodatne ili specifične podatke koji trebaju biti navedeni kod označavanja ulja, fizikalno-kemijska i senzorska svojstva ulja i sirovina, vrstu i količinu sirovina, dodataka i drugih tvari koje se koriste u proizvodnji i preradi, metode uzorkovanja i analiza fizikalno-kemijskih i senzorskih svojstava ulja, uvjete odobravanja objekata za pakiranje ekstra djevičanskih i djevičanskih maslinovih ulja čiji su nazivi registrirani kao oznake izvornosti ili zemljopisnog podrijetla te uvjete i način upisa i brisanja te oblik i sadržaj Upisnika odobrenih objekata za pakiranje maslinovih ulja s registriranom oznakom.

Pravilnikom o kvaliteti proizvoda od voća, povrća i gljiva te pektinskih preparata (NN br. 53/91 i 158/03) definirana je kvaliteta stolnih maslina.

Kada je riječ o usklađivanju hrvatskoga s EU zakonodavstvom u sektoru maslinarstva i uljarstva, izvješće dobiveno od Europske komisije pokazalo je da su u u dobroj mjeri s EU usklađeni propisi u dijelu marketinških standarda (deklariranje, zahtjevi za fizikalno-kemijska i senzorska svojstva maslinovog ulja), analitičkih metoda i zahtjeva za senzorska ispitivanja. Međutim, u ovom sektoru predstoji usklađivanje sustava potpora, uspostava sustava privatnog skladištenja u slučajevima poremećaja na tržištu, uvođenje uvoznih dozvola, kao i bolje organiziranje proizvođača (Vlada RH, 2008).

SWOT ANALIZA HRVATSKOGA MASLINARSTVA

Temeljem analize stanja, respektirajući institucionalni okvir i okruženje, pomoću SWOT analize sažeto su prikazani osnovni čimbenici koji utječu ili mogu utjecati na razvoj maslinarske proizvodnje u budućem razdoblju (Tablica 13.).

Tablica 13. SWOT analiza maslinarske proizvodnje

Table 13. SWOT analysis of olive production

Snage- <i>Strengths</i>	Slabosti- <i>Weaknesses</i>
<ul style="list-style-type: none"> - višestoljetna tradicija uzgoja masline - <i>centuries-long olive farming tradition</i> - maslina je najrasprostranjenija voćna kultura u mediteranskom području RH - <i>the olive is the most widespread fruit culture in the Mediterranean part of Croatia</i> - povoljni agroekološki uvjeti za uzgoj masline - <i>favourable agro-ecological conditions for olive growing</i> - autohtonost proizvoda - <i>product autochthonousness</i> - maslina je jedina mediteranska voćna kultura koja u posljednjih desetak godina bilježi povećanje proizvodnih površina i porast proizvodnje sadnog materijala - <i>the olive is the only Mediterranean fruit culture that has recently, in around a dozen years, been grown in a larger area and with a higher production of fruit seedling</i> - povećani interes za podizanjem novih maslinika - <i>a higher interest in new olive groves establishment</i> - povećani interes za obnovom starih i opožarenih maslinika - <i>a higher interest in regeneration of old and fire-affected olive groves</i> - relativno niska potrošnja agrokemikalija u proizvodnji maslina zbog čega je moguć lakši prijelaz na ekološki prihvatljivije proizvodne sustave - <i>relatively low utilization of agrochemicals in the production of olive, which enables an easier transition to environmental friendly production systems</i> - dostatni preradbeni kapaciteti - <i>sufficient processing capacities</i> - poboljšana kvaliteta domaćeg maslinovog ulja - <i>improved quality of domestic olive oil</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - dominacija tradicionalnog načina uzgoja - <i>traditional cultivation method domination</i> - veliko kolebanje priroda - <i>great yield oscillation</i> - veliki broj fragmentiranih parcela na kojima se uzgajaju masline - <i>a large number of fragmented lots where olive trees are grown</i> - neorganiziranost tržišta proizvoda od masline s visokim udjelom «sivog» tržišta - <i>poorly organised market for olive products, with major grey market share</i> - nedostatna domaća proizvodnja - <i>insufficient domestic production</i> - pretežno uslužna prerada plodova u ulje - <i>service of fruit processing is mainly provided</i> - nepovjerenje maslinara u administrativni sustav - <i>olive growers' mistrust in the administrative system</i> - suzdržanost maslinara prema mogućnostima kreditiranja ulaganja u maslinarsku proizvodnju - <i>olive growers' abstention from possible credit investment in olive production</i> - olive growers' scepticism towards taking a loan for investment in olive production - neodgovarajuća razina upravljačkih i marketinških znanja maslinara - <i>inappropriate level of olive growers' managing and marketing knowledge</i> - slaba poslovna povezanost gospodarskih subjekata u maslinarstvu - <i>poor business connection between economic subjects in olive production</i> - nedovoljno praćenje i kontrola proizvoda od masline na domaćem tržištu - <i>insufficient monitoring and control of olive products in domestic market</i>

Prilike- <i>Opportunities</i>	Prijetnje- <i>Threats</i>
<ul style="list-style-type: none"> - popularizacija spoznaja o prehrambenoj vrijednosti maslinovog ulja - <i>popularisation of the awareness of olive oil nutritive values</i> - povoljna cijena ulja na domaćem tržištu - <i>favourable oil price at domestic market</i> - izvozni potencijal proizvoda - <i>export potential of product</i> - komplementarnost s turizmom - <i>complementarity with tourism</i> - proširenje proizvodnog asortimana - <i>product assortment extension</i> - okrupnjavanje proizvodnje i prodaje - <i>consolidation of production and sale</i> - uspostava efikasnog sustava otkupa plodova i ulja - <i>establishment of efficient system of olive fruit and oil purchase</i> - registracije oznaka izvornosti i zemljopisnog podrijetla - <i>registration of Protected Designation of Origin and Protected Geographical Indication</i> - postojeća institucijska podrška - <i>the present institutional support</i> - razmjerno povoljni uvjeti kreditiranja - <i>relatively favourable loan conditions</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - harmonizacija našeg poljoprivrednog zakonodavstva sa EU-poljoprivrednim zakonodavstvom - <i>harmonisation of our agriculture legislation with EU agriculture legislation</i> - pritisak jeftinijeg maslinovog ulja iz uvoza - <i>pressure felt due to cheaper imported olive oil</i> - mogućnost supstitucije maslinovog ulja s drugim biljnim uljima - <i>possibility to substitute olive oil with other vegetable oils</i> - gomilanje zaliha - <i>stockpiling</i> - ograničena mogućnost okrupnjavanja zemljišta - <i>limited possibility of land consolidation</i>

Rezultati SWOT analize pokazuju da strateške razvojne aktivnosti treba usmjeriti tako da maksimalno iskoriste povećano zanimanje za ulaganje u proizvodnju i preradu maslina, kao i postojeću institucijsku podršku maslinarstvu, uz intenziviranje marketinških aktivnosti, kako bi se umanjila dominacija ekstenzivnog načina uzgoja i uvozna ovisnost te ustrojila odgovarajuća poslovna i tržišna infrastruktura, čime bi se izbjegle prijetnje globalnog institucionalnog i tržišnog pritiska.

ZAKLJUČAK

Maslinarstvo u hrvatskom priobalju i na otocima ima veliko socijalno, gospodarsko i okolišno značenje, poglavito u kontekstu usporavanja depopulacije i gospodarske održivosti na ovim područjima.

Razdoblje od osamostaljenja Hrvatske do danas obilježava povratak maslini, što je rezultiralo povećanim interesom za podizanjem i obnovom maslinika, modernizacijom i povećanjem preradbenih kapaciteta te poboljšanjem kvalitete maslinovog ulja. Maslina je jedina mediteranska voćna kultura koja u recentnom razdoblju bilježi povećanje proizvodnih površina i porast proizvodnje sadnog materijala.

Unatoč ovom pozitivnom trendu u proizvodnji i preradi maslina, naše maslinarstvo karakterizira dominacija tradicionalnog načina uzgoja s neredovitom rodnošću, neorganiziranost tržišta proizvoda od masline i uvozna ovisnost.

Uočljiv je nesrazmjer između napora i aktivnosti koje se ulažu u unapređenje proizvodnje, prerade i kvalitete na jednoj strani i nedovoljnog rada u područjima organizacije tržišta proizvoda od masline (maslinovo ulje i stolne masline), poslovnog organiziranja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave maslinarskom proizvodnjom i marketinga za proizvode od masline na drugoj strani. U tom kontekstu, intenziviranje aktivnosti i ulaganja u područjima organizacije tržišta, poslovnog organiziranja i marketinga, uz nastavak dosadašnjih aktivnosti i ulaganja u unapređenje proizvodnje, prerade i kvalitete preduvjet je povećanja konkurentnosti hrvatskoga maslinarstva u budućem razdoblju.

Rezultati SWOT analize pokazuju da strateške razvojne aktivnosti hrvatskoga maslinarstva treba usmjeriti tako da maksimalno iskoriste povećano zanimanje za ulaganje u proizvodnju i preradu maslina, kao i postojeću institucijsku podršku maslinarstvu, uz intenziviranje marketinških aktivnosti, kako bi se umanjila dominacija tradicionalnog načina uzgoja i uvozna ovisnost te ustrojila odgovarajuća poslovna i tržišna infrastruktura, čime bi se izbjegle prijetnje globalnog institucionalnog i tržišnog pritiska.

LITERATURA

BILJNA PROIZVODNJA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2000. DO 2007. 2009. Državni zavod za statistiku RH.

BILJNA PROIZVODNJA U 2009. 2010. Državni zavod za statistiku RH.

- CIJENE POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA I DOBARA UTROŠENIH U POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU OD 2005. DO 2009. 2010. Državni zavod za statistiku RH.
- DEFILIPPIS, J. 2001. Dalmatinska poljoprivreda u prošlosti. Književni krug, Split.
- GODIŠNJE IZVJEŠĆE 2009. 2009. Tržišni informacijski sustav u poljoprivredi.
- GUGIĆ, J. 2005. Ekonomska ocjena konvencionalne i integrirane proizvodnje maslina. Magistarski rad. Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- GUGIĆ, J. 2006. Proizvodno–ekonomska obilježja maslinarstva u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Pomologia Croatica 2, 135-152.
- GUGIĆ, J., STRIKIĆ, F., PERICA, S., ČMELIK, Z., JUKIĆ, LJ. 2007. Proizvodnja sadnog materijala masline u Republici Hrvatskoj. Pomologia Croatica 4, 229-250.
- GUGIĆ, M. 2010. Biološka vrijednost i kvaliteta ulja masline sorte Oblica u odnosu na područje uzgoja. Doktorski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI SADNOG MATERIJALA U 2000. GODINI 2001. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2001. GODINI 2002. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2002. GODINI 2003. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2003. GODINI 2004. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2004. GODINI 2005. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2005. GODINI 2005. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2006. GODINI 2007. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- IZVJEŠĆE O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2007. GODINI 2008. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.

- EVIDENCIJA O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2008. GODINI 2009. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- EVIDENCIJA O PROIZVODNJI VOĆNIH SADNICA I LOZNIH CIJEPOVA U 2009. GODINI 2010. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- KOVAČEVIĆ, I., PERICA, S. 1994. Suvremeno maslinarstvo. Avium, Split.
- MEĐUNARODNO VIJEĆE ZA MASLINOVO ULJE 2010. <<http://www.internationaloliveoil.org/downloads/virginoliveoil.PDF>>. Pristupljeno 01. rujna 2010.
- MILJKOVIĆ, I. 1991. Suvremeno voćarstvo. Nakladni zavod Znanje, Zagreb.
- OPERATIVNI PROGRAM PODIZANJA TRAJNIH NASADA 2008.-2012. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja RH.
- OŽANIĆ, S. 1955. Poljoprivreda Dalmacije u prošlosti. Izdanje društva agronoma NRH podružnica Split, Split.
- POPIS POLJOPRIVREDE 2003. 2003. Državni zavod za statistiku RH.
- PRAVILNIK O ULJIMA OD PLODA I KOMINE MASLINA, Narodne novine br. 7/09 i 112/09.
- PRAVILNIK O KVALITETI PROIZVODA OD VOĆA, POVRĆA I GLJIVA TE PEKTINSKIH PREPARATA, Narodne novine br. 53/91 i 158/03.
- PRIJEDLOG PREGOVARAČKOG STAJALIŠTA RH ZA MEĐUVLADINU KONFERENCIJU O PRISTUPANJU RH EUROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 11. „Poljoprivreda i ruralni razvitak“ 2008. Vlada RH.
- SORTNA LISTA ZA 2007. godinu 2007. Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo RH.
- STATISTIČKI LJETOPIS REPUBLIKE HRVATSKE 2008. 2009. Državni zavod za statistiku RH.
- STATISTIČKI LJETOPIS REPUBLIKE HRVATSKE 2010. 2010. Državni zavod za statistiku RH.
- STRUCTURE OF AGRICULTURAL HOLDINGS IN THE EU. Olive groves. Agriculture and fisheries, Theme 5 – 38/2003 2003. Eurostat.
- TADIĆ, R. 2009. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji. Projekt COAST, UNDP.

THE OLIVE OIL SECTOR IN THE EUROPEAN UNION 2002. Europska komisija-Direkcija za poljoprivredu.

ZADRO, B., PERICA, S. [urednici] 2008. Maslina i maslinovo ulje A-Ž. Naklada Zadro, Zagreb.

ZAKON O POLJOPRIVREDI, Narodne novine br. 149/09.

ZAKON O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU, Narodne novine br. 152/08 i 21/10.

ZAKON O DRŽAVNOJ POTPORI POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU, Narodne novine br. 83/09, 153/09, 60/10 i 92/10.

ZAKON O SJEMENU, SADNOM MATERIJALU I PRIZNAVANJU SORTI POLJOPRIVREDNOG BILJA, Narodne novine br. 140/05 i 35/08.

ZAKON O BILJNOM ZDRAVSTVU, Narodne novine br. 75/05.

ZAKON O EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA, Narodne novine br. 12/01, 14/01 i 79/07.

ZAKON O OZNAKAMA IZVORNOSTI, OZNAKAMA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA I OZNAKAMA TRADICIONALNI UGLED POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA, Narodne novine br. 84/08, 75/09 i 107/09.

ZAKON O UREĐENJU TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA, Narodne novine br. 149/09.

ZAKON O HRANI, Narodne novine br. 46/07 i 155/08.

Adresa autora - Author's address:

mr. sc. Josip Gugić, viši predavač
Veleučilište „Marko Marulić“
Petra Krešimira IV. 30, 22300 Knin
e-mail: jgugic@veleknin.hr

prof. dr. sc. Miroslav Tratnik
Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb
e-mail: mtratnik@agr.hr

dr. sc. Frane Strikić, profesor visoke škole
Institut za jadranske kulture i melioraciju krša
Put Duilova 11, 21000 Split
e-mail: frane@krs.hr

dr. sc. Mirko Gugić, profesor visoke škole
Veleučilište „Marko Marulić“
Petra Krešimira IV. 30, 22300 Knin
e-mail: mgugic@veleknin.hr

Petar Kursan, univ. bacc. ing. agr.
Grebaštica donja 164, 22000 Šibenik
e-mail: petar.kursan@gmail.com